
Kyrkomötet Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2014:7

Svenska kyrkans kristna identitet

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2014:68 i vilken föreslås att kyrkostyrelsen ska få flera uppdrag som syftar till att värna Svenska kyrkans kristna identitet. Utskottet delar inte motionärernas utgångspunkt att det råder oklarheter om Svenska kyrkans kristna identitet. Utskottet redovisar att det finns bestämmelser om tillsyn i frågor om Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Utskottet vill inte ge kyrkostyrelsen någon ny roll i det sammanhanget och föreslår att kyrkomötet ska avslå motionen.

Till betänkandet finns två särskilda meningar.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:68, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:68, punkt 2.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:68, punkt 3.

Motionens förslag

Motion 2014:68 av Julia Kronlid och Aron Emilsson, Svenska kyrkans kristna identitet

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att arbeta för att Svenska kyrkan återtar en tydlig kristen identitet.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att noggrannare följa upp att Svenska kyrkans företrädare respekterar kyrkoordningen och den kristna läran.
3. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att Svenska kyrkan tydligare fokuserar på och prioriterar de fyra grundstenarna Gudstjänst, Undervisning, Mission och Diakoni.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2014:68 i Ln 2014:9y, *bilaga 1*.

Bakgrund

Det framgår redan av 1 § i lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan att Svenska kyrkan ska vara ett evangelisk-lutherskt trossamfund. Närmare bestämmelser om vad detta innebär beslutar kyrkomötet. De grundläggande bestämmelserna om Svenska kyrkans identitet som ett trossamfund med evangelisk-luthersk bekännelse finns i kyrkoordningens första kapitel om Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Där sägs

inledningsvis att denna tro, bekännelse och lära gestaltas i gudstjänst och liv. Därefter anges, i en ordning som visar de olika dokumentens ställning, de dokument som är grundläggande för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära.

Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära gestaltas i gudstjänsten. Därför fastställer kyrkomötet gudstjänstböcker som ska uttrycka tron, bekännelsen och läran och som ger ramar för att i församlingens gudstjänstliv gestalta kyrkans identitet.

I inledningstexten till kyrkoordningens första kapitel sägs att ”den grundläggande tro, bekännelse och lära som Svenska kyrkan står för ska komma till uttryck i allt vad kyrkan gör och säger. Kyrkan förutsätter att de som företräder kyrkan delar kristen tro och kristet liv.” I frågan om vem som företräder Svenska kyrkan framhöll Andra kyrkolagsutskottet i sitt betänkande om kyrkoordningen vid 1999 års kyrkomöte att ”var och en som tillhör Svenska kyrkan har en kallelse att innehållsligt sett företräda sin kyrka. På ett sätt företräds trossamfundet Svenska kyrkan primärt av församlingen som är kyrkan på sin ort. Motsvarande gäller för varje organisatorisk del av Svenska kyrkan.” (2KL 1999:1 s. 112) Om denna förväntan förverkligas är en fråga som prövas på olika sätt. Ett grundläggande ansvar har lagts på biskoparna som har fått uppdraget och förpliktelsen att ha tillsyn över stiftet och församlingarna. I den tillsynen ligger ett ”ansvar för att Guds ord blir rent och klart förkunnat, sakramenten rätt förvaltas och barmhärtigheten utövad efter Guds vilja”. (Ur inledningsorden i ordningen för biskopsvigning.)

I kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte framhöll Centralstyrelsen att ”när det sägs att kyrkan ”förutsätter att de som företräder kyrkan delar kristen tro och kristet liv” är det inte fråga om en bestämmelse som kan hävdas gentemot t.ex. varje anställd eller en förtroendevald. Skall det ställas direkta krav av detta slag måste det göras genom en särskild bestämmelse i regelverket. Finns inte en särskild bestämmelse kan inte en prövning ske på denna punkt.” (CsSkr 1999:3 s.2–33)

Särskilda bestämmelser finns avseende biskopar, präster och diakoner. De är genom sina vigningslöften förpliktade till kyrkans tro och ordning på ett sådant sätt att ett personligt ansvar kan utkrävas. Motsvarande bestämmelser finns inte för andra som företräder kyrkan. I enlighet med Svenska kyrkans episkopala struktur är det domkapitlet med biskopen som ordförande som har ansvaret för tillsynen av präster och diakoner. Ett domkapitels beslut kan efter överklagande prövas av Svenska kyrkans överklagandenämnd. Tillsynen avseende biskopar sker dels kollegialt, dels och ytterst av Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar. Kyrkostyrelsen har enligt gällande bestämmelser inga uppgifter av tillsynskaraktär.

Den episkopala strukturen är också av betydelse för tillsynen över församlingens grundläggande uppgift att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. I kyrkoordningens 57 kap. om tillsyn finns bestämmelser om församlingsinstruktionen. Den ska innehålla ett pastoralt program för församlingens grundläggande uppgift och utarbetas lokalt i samverkan med domkapitlet. Efter beslut av kyrkofullmäktige och kyrkoherde utfärdas församlingsinstruktionen av domkapitlet och är därefter bindande för församlingar och pastorat. En avsikt med denna ordning är att domkapitlet ska ha tillsyn över att församlingen fullgör sin grundläggande uppgift.

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:68.
--

I första att-satsen i motion 2014:68 talas om att arbeta för att Svenska kyrkan återtar en tydlig kristen identitet. Motionens utgångspunkt blir därmed att det råder oklarheter om Svenska kyrkans kristna identitet. Utskottet delar inte det synsättet. Det innebär inte att utskottet bortser från att det finns personer som uppfattar de förändringar som sker i såväl kyrka som samhälle som främmande och inte heller från att kyrkan ibland har brustit i sin förmåga att kommunicera bakgrunden till och avsikten med många förändringar. Man kan sakna invanda formuleringar och se varje uppbrott som ett övergivande av det givna budskapet. Utskottet vill i detta sammanhang lyfta fram det som Läronämnden säger. "Identiteten värnas genom att kyrkans förkunnelse med Kristus i centrum, i ord och handling bevarar traditionen genom att aktualisera, tolka och tillämpa den i varje ny tid." Förnyelse och förändring syftar inte till att överge och svika det centrala i den kristna tron utan till att tolka och göra budskapet tillgängligt för vår tids människor. När samhället förändras och kyrkan har att leva och verka i helt nya sammanhang finns behov av nytänkande och anpassning till en ny verklighet. Det ska inte vara fråga om en ryggradslös anpasslighet. Nya kunskaper och förändrade livsmönster påverkar och har alltid påverkat kyrkans liv och tolkningen av kristen tro.

Bilden av Svenska kyrkan präglas i vår tid med nödvändighet av det som väcker massmedial uppmärksamhet. Det spektakulära och konfliktfyllda lyfts fram medan det reguljära saknar nyhetsvärde. Det som präglar den vanliga församlingens arbete har därför svårare att tränga igenom. Det gäller sådant som t.ex. gudstjänsterna på söndagarna och under veckan eller möten med många människor i de livsavgörande skeden där de kyrkliga handlingarna har sin plats. Kyrkans liv levs främst i församlingarna där den grundläggande uppgiften tar sig uttryck i olika former av verksamhet. Arbetet med den grundläggande uppgiften blir också med rätta det som tar störst utrymme i kyrkans samlade verksamhet även om detta inte speglas i den massmediala bilden av kyrkan.

Det händer naturligtvis att sådant som sker i Svenska kyrkans namn eller av dem som har ett särskilt uppdrag att företräda kyrkan inte står i överensstämmelse med Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Därför finns också, som noteras i bakgrundsteckningen, ett system för tillsyn. Detta är närmare reglerat i kyrkoordningen. Lokalt har kyrkoherden tillsyn över all verksamhet utifrån Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Tillsyn över församlingslivet och därmed över att församlingen fullgör sin grundläggande uppgift hör till stiftets grundläggande uppgift. När det gäller frågor relaterade till Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära är det biskop och domkapitel som har ansvaret för att utöva stiftets tillsyn. På nationell nivå finns Anvarsnämnden för biskopar och Överklagandenämnden. Kyrkostyrelsen har inte getts någon särskild tillsynsuppgift. Utskottet menar att detta inte heller bör bli fallet och avvisar därmed det som tas upp i motionens andra att-sats om ett uppdrag till kyrkostyrelsen att noggrannare följa upp att Svenska kyrkans företrädare respekterar kyrkoordningen och den kristna läran.

Mot bakgrund av det som utskottet här anfört föreslår utskottet att kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:68.

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Anna Ekström, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Anna Ekström, ordförande, Britas Lennart Eriksson, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Emma Svensson, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna-Lena Carlsson, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Johanna Andersson, Kent Karlsson, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Kerstin Rossipal, Ann-Christin Alexius, Helena Elmquist, Helena Björkman och Claes Björndahl.

Biskop Eva Brunne har deltagit i utskottets överläggningar.

Särskild mening 1

Vi menar att utskottet i betänkandet inte visar tillräcklig ödmjukhet inför de frågor om kyrkans identitet som kommit till uttryck i såväl motioner som i den identitetsdebatt som pågått inom Svenska kyrkan under flera år. Utskottet förlägger istället problemen i huvudsak utanför kyrkan när man i betänkandet skriver att ”att det finns personer som uppfattar de förändringar som sker i såväl kyrka som samhälle som främmande”. Utskottet kunde gjort åtminstone en kort reflektion kring om det också verkligen förekommit förändringar som är problematiska ur ett identitetsperspektiv. Vidare trivialiseras kritiska personer på följande sätt i betänkandet: ”Man kan sakna invanda formuleringar och se varje uppbrott som ett övergivande av det givna budskapet.”

Istället för att avvisa kritiken som subjektivt upplevd förändringsrädsla och saknad efter ”invanda formuleringar” menar vi att den bör föranleda både självkritik och reflektion kring Svenska kyrkans förmåga att kommunicera sin tro och sin identitet.

Utskottet bortser också från att en del direkt problematiska handlingar har bidragit till en berättigad osäkerhet kring identiteten. Dit hör Sofia församlings anställning av en imam 2011, vilket skapade en rad frågor kring var gränsen går för kyrkans uppdrag och identitet.

Av betänkandet kan man också bibringas uppfattningen att det till stora delar är media som bär skuld till att det uppstått debatt om kyrkans identitet. Media skriver bara om det spektakulära och konfliktfyllda, inte om vardagsarbetet, menar utskottet. Åter igen förläggs ansvar för den uppkomna kritiken till aktörer utanför Svenska kyrkan och kyrkans ansvar förminskas.

Även om vi delar uppfattningen att motionen bör avslås menar vi att Svenska kyrkan ska ta dessa frågor på större allvar och tydligt, självkritiskt och med respekt för alla människors värde uppmuntra till en fördjupad reflektion kring identitet. Att som utskottet beskriva enskilda kritiska personer och massmedias kyrkorapportering som det egentliga problemet menar vi är olyckligt, varför vi antecknar särskild mening trots att vi instämmer med utskottets förslag till kyrkomötesbeslut.

Johanna Andersson och Bertil Murray

Särskild mening 2

TU 2014:7

Uskottet lyfter fram att budskapet i kyrkan ska tolkas och göras tillgänglig för vår tids människor samt att kyrkan behöver anpassas till en ny verklighet.

Jag anser att detta lämnar utrymme för allt för stor otrygghet i vad kyrkans identitet är och jag menar att kyrkan snarare behöver vara fast och trygg punkt i en föränderlig värld med det kristna evangeliet i centrum. Jag avser därför stödja motion 2014:68.

Helena Elmqvist

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2014:9y

Svenska kyrkans kristna identitet

Läronämndens yttrande över motion 2014:68

Svenska kyrkan är en del av Kristi världsvida kyrka. Svenska kyrkan bärs av och bär vidare den apostoliska tron. Detta kommer till uttryck i kyrkoordningens inledning:

Svenska kyrkan är ett trossamfund som leder sin historia tillbaka till de äldsta kristna församlingarna och deras bekännelse till Kristus. Svenska kyrkans trosarv är den apostoliska tron. (...) Kontinuiteten tillbaka framgår av att den evangelisk-lutherska bekännelsen är grundad i Guds Ord samt innehåller de ekumeniska trosbekännelserna från fornkyrkan och den augsburgska bekännelsen som skrevs inom den odelade väst-kyrkans ram.

Identiteten värnas genom att kyrkans förkunnelse med Kristus i centrum, i ord och handling bevarar traditionen genom att aktualisera, tolka och tillämpa den i varje ny tid. Det finns ett nödvändigt samband mellan tradition och förnyelse. Att detta samband vidmakthålls värnas av kyrkan som gemenskap.

Kyrkan är, som det anges i den augsburgska bekännelsen (VII), den gemenskap i vilken evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas. Detta innebär att vi, på dopets grund, har ett gemensamt ansvar att stå fasta i Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Vigningstjänsten och kyrkans tillsynsfunktioner har ett särskilt ansvar.

Uppsala den 27 augusti 2014

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Cristina Grenholm, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Hans-Erik Nordin, biskop Jan-Olof Johansson, biskop Johan Tyrberg, biskop Per Eckerdal, biskop Esbjörn Hagberg, biskop Tuulikki Koivunen Bylund, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Göran Eidevall, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannessson och Jesper Svartvik.